

STRUKTURA NEDOPUŠTENE KOHABITACIJE: ANALIZA DECIZIONISTIČKOGA MODELA POLITIKE U BOSNI I HERCEGOVINI

Dražen Barbarić 

Filozofski fakultet
Sveučilište u Mostaru
E-mail: drazen.barbaric@ff.sum.ba

<https://doi.org/10.20901/an.18.02>
Izvorni znanstveni rad
Zaprimljeno: 28. 2. 2021.
Prihvaćeno: 11. 3. 2021.

Sažetak Rad se bavi analizom decizionističke paradigme političkoga u Bosni i Hercegovini. U prvome dijelu rada postavlja se kratka teorijska osnova decizionizma na kojoj analiza počiva. Drugi dio je posvećen pojašnjavanju dvaju ključnih uzroka decizionističke matrice u BiH. Riječ je o trosegmentalnom suverenitetu kao temelju državnosti i njemu pridruženim konsocijacijskim elementima koji su ugrađeni u politički sustav. U trećem se dijelu analiziraju četiri oblika manifestacije decizionističkoga modela. Pojašnjava se fenomen legitimacije izvaninstitucionalnoga odlučivanja te zanemarivanja uloge zakonodavnih tijela koje se u decizionističkoj matrici smatraju "pričaonicama" bez stvarne moći. Nadalje, objašnjava se povratna reakcija nacionalnih zajednica koje putem izbora ili drugim oblicima artikulacije javnoga mnijenja djeluju kao retroaktivni odobravatelji vlastitih etnopolitika. Zatim se analizira fenomen konvivijalnosti nacionalnih političkih elita koje se međusobno održavaju na životu i upotpunjuju na simboličkoj i djelatnoj razini. Iako u obliku političkih neprijatelja, jedne su drugima neophodne za održavanje u političkoj sferi. Naposljetku, pojašnjava se uloga međunarodne zajednice, ponajprije kroz instituciju visokoga predstavnika koji legitimira decizionistički model, a nerijetko i sam u njemu aktivno sudjeluje.

Ključne riječi Bosna i Hercegovina, decizionizam, konsocijacijska demokracija, konvivijalnost, etnopolitika, visoki predstavnik

Uvod

Decizionizam u ovom radu uzimamo kao politički model nesklon diskusiji i deliberacijskim oblicima odlučivanja koje smatra nepotrebnom smetnjom u stvarnom političkom djelovanju, tj. donošenju efikasnih odluka. U zemljama s neznatnom tradicijom postojanja demokratskih institucija, nerazvijenim oblicima političke participacije građana, te parohijalnom političkom kulturom, među političkom elitom se pojavljuje izuzetno plodno tlo za razvijanje decizionističke političke paradigme. Bosna i Hercegovina (u daljnjem tekstu BiH) nadaje se gotovo kao školski primjer navedene situacije. Argument da decizionizam ima duboke strukturalne korijene u BiH temelji se na koncepciji tripartitnoga suvereniteta na kojem državnost BiH počiva te njemu pridruženoga konsocijacijskoga političkog sustava. Radi se o činjenici da se suvremena BiH nije konstituirala kao građanska politička tvorevina već kao minimalni zajednički okvir trosegmentalne suverenosti nekadašnjih ratnih zajedni-

ca. Potonje su preko svojih lidera predale udjele ratnih suvereniteta i formirale okvir zajedničke državnosti.

Na takve temelje nakalemljen je konsocijacijski model koji je sklon davati ključnu ulogu političkim predstavnicima različitih društvenih segmenata, u ovom slučaju nacionalnih zajednica. U tim dvama korijenima valja potražiti uzrok decizionističkoga modela politike u BiH. Navedeni model ima određene manifestne elemente koje za potrebe sistematizacije u radu dijelimo u četiri kategorije: ključne političke odluke donose se izvan institucija države pod pokroviteljstvom međunarodne zajednice; svaka od nacionalnih političkih elita vlastito etnopolitičko djelovanje legitimira naknadnom potvrdom vlastitoga demosa uz stalno odsustvo javno iskazanog nezadovoljstva unutar istoga; elite djeluju u konvivijalnom odnosu "nedopuštene kohabitacije" gdje se djelatno i diskurzivno međusobno podupiru i održavaju na političkoj sceni; subjekti međunarodne zajednice, napose visoki predstavnik, sudjeluju u decizionističkom modelu nudeći "posuđeni konsenzus" kada domaće elite nisu spremne na kompromis.

Navedene manifestacije decizionizma u BiH predstavljaju koordinatni sustav političkoga i svojevrsnu analitičku matricu koja može pomoći u razjašnjavanju kompleksnosti političkoga sustava, njegove institucionalne neefikasnosti i nemogućnosti reformiranja prema funkcionalnijem i održivijem sustavu.

Osnovni elementi decizionizma

Henning Ottmann primjećuje da što je društvo središnije i s višim stupnjem poštivanja demokratskih pravila političke igre to se prostor decizionizma smanjuje (Ottmann, 2010: 137). Odsustvo konsolidiranoga demokratskoga sustava i stalno pojavljivanje kriznih situacija povećavaju njegovu privlačnost. U srži decizionističkoga poimanja politike stoji odbacivanje apsolutne racionalnosti. Nikada se do kraja ne može provesti razumna kalkulacija najboljega mogućeg rješenja detektiranoga problema. Stoga je politička odluka rizik koji u sebi duboko priželjkuje naknadnu plauzibilnost i povijesnu relevantnost.

Bonnie Honig ističe da je ključni problem decizionizma presijecanje teorijske dileme samoga temelja političke zajednice koja se ogleda u suprotstavljanju "narodne suverenosti" "konstitucionalizmu" u korist prve (Honig, 2007: 8). Drugim riječima, iznad volje naroda ne može postojati čvrsti normativni okvir koji bi sprječavao artikulaciju iste. Naravno, sam čin artikulacije izvršava se putem političkih elita koje na različite načine, uvijek u formalnoj matrici demokracije, priskrbuju sebi atribut neupitnih tumača volje naroda. Problem je u tome što se "formalno demokratski mehanizmi" koriste tek kao krinka za uspostavu pozicije neupitnih tumača "narodne volje" od strane političkih elita. Oni artikuliraju i posreduju narodnu volju prema političkoj sferi, a pluralne silnice demokratskoga društva ostaju zatumljene i neprepoznate. Demokracija ostaje potencijalni neprijatelj decizionizma, ali se njezini deliberacijski potencijali u ovoj opciji konstitucionalnoga utemeljenja ne aktiviraju. Njihov odnos ostaje obrnuto proporcionalan.

Dilemi dvostruke legitimacije, vladavine zakona protiv narodne suverenosti (Honig, 2007: 10), doskočeno je tako što se bilo kakav oblik deliberacijske demokracije koji se temelji na određenoj "normativnoj supstanci" (Honig, 2007: 11) suspendira u ime volje naroda. "Decizionisti žele odlučivati, ali ne diskutirati" (Ottmann, 2010: 129). Narodna suverenost je otvoren i kontingentan proces, samim time otvoren decizionizmu kao nužnosti. Njega ne može sputavati proceduralnost legi-

timacije niti normativnost institucionalnoga aranžmana. Decizionističko poimanje politike skeptično je prema mogućnosti kreiranja javnoga prostora za čistu racionalnu tvorbu političkih odluka. "Ne postoji pravilo iznad odabira, a rasprava ne može razriješiti suprotstavljene sile" (Hirst, 2012: 274). Ottmann navodi tri izvora skepse prema deliberacijskim oblicima demokratskoga odlučivanja koji će služiti kao analitički elementi u radu: previsoko očekivanje konsenzusa, previsoko očekivanje racionalnosti i zanemarenost preddiskurzivnih pretpostavki (Ottmann, 2010: 133-134).

Ono oko čega se većina teoretičara slaže jest da decizionistički modeli političkoga djelovanja postaju neka vrsta premosnice u izvanrednim situacijama kada dramatičnost sadašnjega trenutka zahtijeva brze i efikasne političke odluke koje bi deliberacija mogla prolongirati ili u potpunosti spriječiti. Decizionizam u takvim situacijama zadobiva ulogu samolegitimacijskoga mehanizma, odagnavajući normativnost u političkom procesu. Potonja postaje suvišna jer je takvom čini izvanrednost situacije. Odluka se samolegitimira činom donošenja jer se putem nje deza-vuira izvanrednost kao opće stanje ugroze. Takvu poziciju Ottmann naznačava kao "odlučivanje iz normativnoga ništa" (Ottmann, 2010: 32) i ono se u osnovnim elementima preklapa s poimanjem politike kao suzbijanja izvanrednoga stanja (Hirst, 2012: 274).

Decizionizam je stoga privremenoga karaktera, model koji ima poslanje suzbijanja izvanrednosti. Međutim, postavlja se pitanje što kada izvanrednost postane permanentno stanje političkoga, a ne postoje početne postavke na koje bi se mogao resetirati? Izvanredno stanje je "prostor u kojem nema prava", tj. "anomija koja proizlazi iz suspenzije prava" (Agamben, 2008: 70-1). Taj se prostor ispunjava snagom i dominacijom političke sile koje se ne mora pravno ili proceduralno legitimirati, već jednostavno artikulirati kao čin narodne volje, inače postaje čista diktatura. Dakle, narodna volja uslijed načela "nužde", kao trajnoga legitimacijskoga sredstva u izvanrednom stanju, izbacuje normativnost iz političke sfere i otvara široku mogućnost proizvoljne upotrebe političke sile.

Upravo na ovom mjestu se otvara problem decizionizma u bosanskohercegovačkom kontekstu. Potonji funkcionira po načelu permanentne krizne situacije unutar koje se svaki problem reducira na "odsustvo političke volje" te se nužnost njegova rješavanja putem političkoga odlučivanja predstavlja kao egzistencijalno pitanje. Svaka nacionalna zajednica, u pravnoj formi konstitutivnih naroda, a u određenim slučajevima i "građanska opcija" predstavljaju vlastito viđenje problematike kao jedino racionalno, dok se ostale diskreditira u terminima iracionalnosti. Svaka odluka, koliko god neznatna bila, u situaciji nemogućnosti racionalne diskusije i stvaranja konsenzusa predstavlja se povijesnom, upravo zato jer joj je prethodio ulog minimalno triju racionalnih ali i nesumjerljivih alternativa. Drugim riječima, svaka se kompromisna odluka "pretvara u moment koji ispada iz vremena. Normalnosti života suprotstavlja se patos ekstremnoga slučaja" (Ottmann, 2010: 130).

Kompromis je iz perspektive svake od tih racionalnih perspektiva manjkav i oduzet mu je točno onaj dio sadržaja koji ga kvalificira kao obuhvatno racionalnu odluku iz njihove pozicije. U terminima spomenutih narodne suverenosti i konstitucionalizma, u BiH je prva isprancelizirana trima nacionalnim suverenitetima, dok je drugi prividno polje legitimacije "agencija strane intervencije" (Jansen, 2009) i djelomično određenih građanskih aktera. Zbog toga politika u BiH zadobiva oblik "reciprocitetnoga djelovanja" (Hirst, 2012: 274) triju nacionalnih elita, u kojem svatko anticipira poteze i prilagođava svoje ponašanje odlukama suparnika. Stoga, "odluke su obvezujuće, imaju moralnu snagu, upravo zato jer su odluke u konfliktu" (Hirst,

2012: 279). Time dolazimo na "šmitovski" teren političkoga: neprijatelj se diskurzivno želi prikazati kao iracionalni akter nedostojan javne deliberacije, te bi izlaženje u susret njegovom zahtjevu značilo izlazak iz sfere racionalnoga. Interpretirajući Carla Schmitta,¹ Paul Hirst decizionistički niz sažima na sljedeći način: "izabрати znači odlučiti, odlučiti znači djelovati, djelovati znači suočiti se s protivnikom, a pošto se suočava s protivnikom posljedice djelovanja su neizbježne" (Hirst, 2012: 276).

Svaka od nacionalnih elita duboko monopolizira dijelove vlastite nacionalne suverenosti kako bi odluke koje donosi mogla deklarirati kao narodnu volju. To je izuzetno važno ako prihvatimo postavku da je "suverenost igra nultoga zbroja" (Kalyvas, 2004: 331), s naznakom, da u BiH ta igra funkcionira na dvostrukoj razini. Na prvoj razini "volja svih", kao mehanički zbroj političkih volja elita, suverenost drži stopostotno u svojim rukama u odnosu na građane, međutim, na razini odnosa elita omjer je varijabilan jer ovisi o promjenjivim odnosima među njima s obzirom na međunacionalne odnose i izborne rezultate, te naklonost agencija strane intervencije. Ako prihvatimo da je schumpeterovska "minimalistička demokracija" posebno pogodna za bivše socijalističke režime (Kursar i Matan, 2020: 128), time se, barem u kontekstu BiH, stvara tlo pogodno za decizionizam jer se otvara prostor elitama za nesmetan proces donošenja odluka bez ometanja i "pritisaka" silnica demokratskoga društva, uključujući i one iz vlastitih narodnih suvereniteta.

Korijeni decizionizma u Bosni i Hercegovini

Trosegmentalna suverenost

U razmatranju nastanka suvremenoga decizionističkog modela politike u BiH poslužiti ćemo se spomenutim varijablama nepovjerenja prema deliberacijskoj demokraciji koje navodi Henning Ottmann. Jedan od ključnih problema prema njemu čini zanemarivanje "preddiskurzivnih pretpostavki" (Ottmann, 2010: 133-134) koje u strukturalnom smislu ometaju ili u potpunosti onemogućavaju uspostavu predstavničke demokracije i deliberacijskih procedura prilikom odlučivanja. Prije svega, BiH karakterizira odsustvo bilo kakve demokratske tradicije, duboka ratna trauma i apsolutna podijeljenost društva. U takvoj strukturalnoj situaciji diskusije služe kao iskazivanje rovoških stajališta, a potencijalni dogovor postaje izdajom narodne volje.² "Zakon" iza karijere decizionizma može se, stoga, ovako formulirati: gdje nestaju tradicija i zajedništvo, tu raste carstvo odluke. Što više kontingencije, to više decizije" (Ottmann, 2010: 131).

Za početak, važno je razjasniti temelj bosanskohercegovačkoga konstitucionalizma. U akademskoj, medijskoj i političkoj sferi često se spominju argumenti o "građanskom utemeljenju" državnosti koja je razbijena prvim demokratskim izborima 1990. "Tako je zbog specifičnog multietničkog konteksta u Bosni i Hercegovini, skupština SRBiH prvobitno zabranila udruživanje građana po osnovu vjerske i na-

¹ Carl Schmitt decizionizam ne koristi kao političku teoriju ili model, već kao pravni oblik kojega suprotstavlja pravnom normativizmu i pozitivizmu.

² Recentni primjer je izbor gradonačelnika Mostara. Radi se o trećem krugu glasanja u kojem su dvije vijećnice Naše stranke ostale suzdržane, odnosno nisu se priklonile tzv. probosanskom bloku i podržale kandidata SDA za gradonačelnika. U trećem krugu je tijesnom većinom izabran kandidat HDZ-a sa 17 glasova u odnosu na 16 glasova koje je dobio kandidat SDA. Bošnjačke stranke su za takav rasplet okrivile spomenute vijećnice u čemu je prednjačio lider SDA Bakir Izetbegović, okarakteriziravši njihovo glasanje kao "izbornu izdaju" probosanskih snaga. (*Vijesti* u 7, Hayat TV, 16. 2. 2021.)

cionalne pripadnosti, Ustavni sud SRBiH je naknadno odobrio formiranje stranaka na etničkoj osnovi, uz obrazloženje da bi svaka zabrana takvog udruživanja građana predstavljala kršenje osnovnih ljudskih prava i sloboda" (Saračević, 2011: 224). U ovoj povijesnoj odluci, a ne u demokratskoj volji naroda izraženoj na predstojećim izborima, mnogi autori (Pejanović, 2006; Ćurak, 2006; Mujkić, 2011; Šarčević, 2013) pronalaze klicu urušavanja državnosti, građanskoga suvereniteta i transformaciju naravi političkoga krajolika. Kako to ističe Mirko Pejanović: "Politički pluralizam zamijenjen je etničkim pluralizmom" (Pejanović, 2006: 50). Drugim riječima, građansko političko tijelo je razbijeno na tri nacionalne zajednice.

Naravno, tvrdnja bi zaista bila plauzibilna da novouspostavljenom režimu nije prethodila jednopartijska diktatura, koja se uz primjenu najlabavijih kriterija teško može nazvati pluralizmom, barem u poimanju demokratskih modela. Razmatrajući prve višestranačke izbore u BiH, Suad Arnautović postavlja retoričko pitanje "da li su ovi izbori bili zaista demokratski?" (Arnautović, 2009: 183) To potkrjepljuje tezom da su bili "u predominaciji izborne iracionalnosti", što se "ogleda u minornom ili gotovo nikakvom uticaju programa i kandidata na političko opredjeljenje birača, pa se čak može govoriti i o izostanku 'stvarne izborne aktivnosti'" (Arnautović, 2009: 183). Problem je u tome što ne podastire niti jedan podatak, niti jedno istraživanje, niti jednu suvislu tvrdnju kojom opravdava svoje teze. Time upada u zamku da subjektivnim ideološkim stavovima delegitimira izbore po osobnom nahođenju. Ako prihvatimo njegovu tezu, morali bi postaviti pitanje je li BiH ikada imala "stvarnu izbornu aktivnost" potpuno trezvenih i racionalnih birača upućenih u sve programe i odlike ponuđenih stranaka i kandidata?

Edin Šarčević ide korak dalje kritizirajući novi demokratski poredak tvrdeći da je: "U konačnici oslobodio 'unutrašnjeg majmuna' u političkom mentalitetu bosanskoga čovjeka – on je sada dobio politički okvir i institucionalnu podršku zaokruženu javnopravnim dokumentima kako bi u javnom životu živio svoje nacionalističke nagone" (Šarčević, 2012: 259). Biološku matricu rastvaranja "državnoga naroda" u biološke nacije, kritizira biološkom matricom mentaliteta generičkoga bosanskoga čovjeka. Dakle, protiv sebi morskoga nacionalističkog esencijalizma, bori se esencijalizacijom "bosanskoga čovjeka" kao nositelja građanskoga suvereniteta. Problem se pojavljuje u jednostavnom pitanju, gdje je i kada navedeni građanski suverenitet manifestiran?

Suvremeni bosanskohercegovački konstitucionalizam nije građanskoga karaktera gdje su jednakopravni građani ("bosanski ljudi" kako to kaže Šarčević) utkali svoj udio suverenosti u stvaranje zajedničkoga državnog okvira. Najbliži tome je bio referendum 1. ožujka 1992., ali je njime isključena jedna nacionalna komponenta, a druga potpuno izigrana.³ Čak i u to vrijeme medijski diskurs nije operirao apstraktnim terminima građana ili građanskoga suvereniteta, već terminima "suverenih naroda".⁴ Idealiziranje predratnoga socijalističkog poretka u razgradnji, u kojem se vještīm sredstvima ideološke legitimacije kontroliralo nacionalističko ludilo, potpuno je pogrešno i obmanjujuće "jer nisu nacionalne stranke naslijedile

³ Srpska populacija je svjesno i organizirano bojkotirala ili u najmanju ruku opstruirala referendum, dok je Hrvatima odbijeno tzv. Livanjsko pitanje kojim se zahtijevalo drugačije sročeno referendumsko pitanje kojim bi se u ustav ugradila suverenost triju naroda i odbacilo unitarno državno uređenje.

⁴ Dnevna tiskovina *Oslobođenje* na dan referenduma 29. 2. 1992. piše kako su "pripreme za referendum građana BiH uspješno završene, te da sada ostaje samo da se iskaže politička volja za samostalnu, nezavisnu i nedjeljivu BiH njenih suverenih naroda (kurziv D. B.)."

idealno građansko društvo, pa ga svojom aktivnošću 'pokvarile', nego su naslijedile podijeljeno i međunacionalno sukobljeno društvo. Višestranačka demokratija u Bosni i Hercegovini 1990.-1991. godine, izraz je kontinuiteta međunacionalnih odnosa i bila je determinisana prethodnom vlašću Saveza komunista" (Nešković, 2013: 334).⁵

Novi poredak ja nastao na razvalinama staroga, njegovi mehanizmi legitimacije su implodirali i bilo je potrebno artikulirati nove. "Nacionalizam će se pokazati kao odlučujuća i usmjeravajuća politička snaga za procese koji su uslijedili neposredno nakon nestanka socijalizma i u želji da se što prije stigne u porodicu Zapada" (Šolaja, 2005: 111). Od toga trenutka, načelo da se "narodi dogovaraju" posredstvom 'istinskih predstavnika naroda'" (Šarčević, 2012: 259)⁶ postaje fundamentalnim modelom političkih procesa i neraskidivo je vezano uz decizionističku paradigmu. Deleuzeovskom terminologijom rečeno, slom socijalističkoga poretka otvorio je procese reteritorijalizacije koji su svoju kulminaciju doživjeli kroz traumatične ratne događaje u koje su bile uključene sve tri nacionalne zajednice.

Rat je bio radikalni zahvat u razvaljeni deteritorijalizirani prostor kako bi se stvorili povoljniji preduvjeti neke buduće teritorijalizacije, tj. omogućilo maksimiziranje preklapanja vlasništva nad teritorijem i pravne osnove takvoga vlasništva prije svega kroz novi ustav. "Rat se samo preselio u simboličku stvarnost zakona, jer se pokazalo da se u doba vladavine zakona zemlja može posjedovati samo 's pravom' ili nikako" (Vlaisavljević, 2006a: 168). Reteritorijalizacija vojnim sredstvima okončana je u krajnjoj instanci novoga ustava unutar Daytonškoga mirovnog ugovora. Potonji je i kreiran kao "transformacijski konfliktni sporazum" (Kasapović, 2015: 45) kako bi se mirnim i političkim sredstvima otklonio nezavršeni sukob, tj. uzroci koji su doveli do izbijanja sukoba.

Naravno, takva potka uvijek nosi sa sobom opasnost zamrzavanja tih uzroka i prelijevanja ratnih procesa u političku sferu. Međutim, nema nikakve sumnje da je Dayton reteritorijalizirao tri odvojene nacionalne zajednice i proizveo tri odvojena spremnika decizionističke legitimacije kroz proces "antagonističke akulturacije" koja je, kako ističe George Devereux, ireverzibilna (Devereux, 1990: 318). Ugo Vlaisavljević pravilno zaključuje da etnička/nacionalna samosvijest uvijek traži referencijalne strance, odnosno, trajnu prisutnost "bliskih stranaca" (Vlaisavljević, 2019: 91). Stoga je postdaytonsko razdoblje obilježeno kristalizacijom triju etnopolitika, paralelnih, pa ipak nespojivih i međusobno isključujućih. Svaka od njih se pozivala na uspostavljenu daytonsku teritorijalizaciju, uz implicitan ili eksplicitan zahtjev za novim reteritorijalizacijskim procesima.⁷ "Etnopolitika stoga nije ništa drugo nego politika koja brine o opstanku i rastu zajednica..." (Vlaisavljević, 2019: 111). Dayton-

⁵ Na sličnome tragu je Robert Hayden tvrdnjom: "Ova politička podjela prema etnonacionalnim linijama nije bio nov, postkomunistički fenomen. Naprotiv, svi relativno slobodni i poštenu izbori u Bosni u dvadesetom stoljeću, od 1910. do 1999., proizveli su isti rezultat" (Hayden, 2005: 235).

⁶ Načelo "dogovaranja naroda" koje je utemeljio Alija Izetbegović pozivom ostalim nacionalnim strankama na stvaranje novoga državnog okvira traje do danas (Mujkić, 2011: 121).

⁷ Bošnjačke stranke otvoreno plediraju za unitarističko uređenje, srpske ni u kojem slučaju ne dovode u pitanje postojanje Republike Srpske. Neke koketiraju sa secesionizmom, a zapravo teže daljnjoj konfederalizaciji. Hrvatske stranke između dvaju suprotnih polova naginju prema daljnjoj federalizaciji kroz okupljanje županija/kantona, a u maksimalističkoj težnji stvaranju hrvatske federalne jedinice. Zanimljivo da se stranke građanske ili multietničke provenijencije uglavnom preklapaju s dominantnim bošnjačkim vektorom reteritorijalizacije.

ska BiH, u strogom smislu riječi nije suverena građanska država, već pozornica ili politički okvir triju isključujućih etnopolitika.

Tek je Daytonskim ugovorom stvorena tripartitna suverenost sastavljena od prenesenih suvereniteta triju ratnih zajednica i njihovih novoformiranih etnopolitika. Tezu potvrđuje Dario Čepo analizom parlamentarizma u BiH: "Analiza je pokazala da političke elite prepoznaju da svoje održanje (ako već ne i legitimnost) ne crpe od građana nego od kolektiva – konstitutivnih naroda omeđenih teritorijalnim podjelama proizišlima iz rata, a učvršćenima Daytonskim sporazumom" (Čepo, 2014: 67). U političkom prostoru postoji stalna prisutnost "bliskih stranaca" i njihovih vektora reteritorijalizacije upisanih kroz suparničke etnopolitike. Strah od dominacije suparničkih etnopolitika postaje generator političke legitimacije svake elite. "U postranoj situaciji to znači mobilizaciju glasača putem naglašavanja prijetnje koja dolazi od drugih nacionalnosti, a to promiče sličnu reakciju ostalih nacionalnih zajednica" (Muš, 2016: 27).

Konsocijacijski institucionalni aranžman

Druga strukturalna odrednica koja je pospješila etabliranje decizionističkoga modela je institucionalni aranžman političkoga sustava. On u značajnoj mjeri odražava trosegmentalnu narav konstitucionalizma putem različitih konsocijacijskih elemenata koji su u njega ugrađeni. U samome ustavu su naznačeni konsocijacijski elementi koji su trebali rezultirati obnovom podijeljenoga društva kroz zajednički okvir državnosti u kojem će biti onemogućen bilo kakav oblik hegemonije nacionalnih zajednica.⁸ Međutim, konsocijacijski model zahtijeva preduvjete i razvijanje politike akomodacije kako bi zaživio i počeo stvarati stabilan sustav te efektivne odluke.

Nažalost, konsocijacijski model u BiH pati od fundamentalnoga nedostatka konsenzusa o zajedničkoj državnosti. Robert Hayden primjećuje: "Paradoks nepostojanja konsenzusa o zajedničkoj državnosti, naprotiv, stvorio je ustavnu dilemu: sami mehanizmi koji će stvoriti jednakost među nacionalnim zajednicama prevenirajući većinsko preglasavanje jedne od njih od strane drugih također su osigurali da predstavnici svake zajednice mogu koristiti legitimne ustavne strukture da spriječe bilo kakve odluke uopće, stoga imobilizirajući ustavni sustav" (Hayden, 2005: 241). Drugim riječima, u situacijama kada politički predstavnici nacionalnih zajednica ne mogu uspostaviti odnose međusobnoga povjerenja konsocijacijski mehanizmi postaju oruđe blokiranja cijeloga sustava.⁹ U postratnim i duboko podijeljenim društvima fokus kooperacije je na političkim elitama nacionalnih segmenata. Logika je vrlo jednostavna, "nedostatak preklapajućih veza na razini masa može [se] nadomjestiti 'nadsvođujućom suradnjom' na razini elita" (Kasapović, 2005: 37). Da bi konsocijacija uspjela "svaka elita mora početi voditi politiku akomodacije, to jest politiku prilagodbe i usklađivanja svoje politike s politikama ostalih elita" (Kasapo-

⁸ "McGarry i O'Leary tvrde da konsocijacija može biti djelotvorna u rješavanju etničkih sukoba i reintegraciji države: (a) ako nijedna suparnička etnička zajednica ne nastoji asimilirati druge i uspostaviti svoju nacionalnu državu ili prisiljavati druge da prihvate neki novi artifičijelni ili transcendentni nacionalni identitet koji ona razvija; (b) ako se novi naraštaj političkih vođa snažno angažira u rješavanju sukoba i održavanju konsocijacijskog sustava kao opreke obnovi etničkih sukoba i podjeli zemlje; (c) ako su političke vođe svih zajednica dostatno politički samostalni da mogu sklapati produktivne kompromise" (Kasapović, 2016).

⁹ Netrpeljivost među elitama je tolika da nisu bili kadri donijeti odluke o ključnim državnim simbolima (Kasapović, 2005: 178).

vić, 2005: 194). To znači da nema mjesta ekskluzivističkim politikama zatvaranja u vlastiti nacionalni segment niti tvrdoglavome inzistiranju na maksimalističkim zahtjevima te iste zajednice.

Decizionizam je očekivan nusprodukt konsocijacijskoga modela u duboko podijeljenim društvima u kojima je uloga elita u stvaranju funkcionalnoga sustava ključna i nezamjenjiva. Politički predstavnici nacionalnih zajednica institucionalno su upućeni jedni na druge kako bi donosili odluke od zajedničke važnosti, ali i očuvali predstavljenost te politički subjektivitet vlastite nacije. Drugim riječima, njihova politika je etnopolitika. Cijeli tijek decizionizma u formi etnopolitike nije ništa drugo nego tijek opstanka, vrste biopolitike koja kolektivnu zajednicu mora očuvati u formi jednakopravnoga političkog subjekta. "Što god da čine u svojim partijskim, ekonomskim, kulturnim, obrazovnim, demografskim, stambenim (itd.) politikama, ove tri etnije, a danas samosvjesne nacije, bore se za svoj *goli opstanak*" (Vlaisavljević, 2012: 363).

Bosanskohercegovački decizionizam prelazi granice "šmitovskoga" određenja političkoga. On postaje egzistencijalna kategorija, koja zatim poprima oblike svih mogućih politika. Drugim riječima, on kontaminira cijeli društvenu strukturu. Potažnja je u stalnom etnopolitičkom grču i postaje neodvojiva od političkoga. Parola da politika nije sve, ali sve može postati (etno)politika u BiH zadobiva grotesknu potvrdu. Etnopolitike u konsocijacijskom režimu duboke podijeljenosti i odsustva minimalnoga povjerenja znače permanentan strah i borbu za opstanak. Svaka od triju etnopolitika svodi se na jedinstven imperativ u potencijalnoj rekonfiguraciji Dayton: "ako promijenimo ili ne promijenimo ovu stavku Ustava *mi* (suvereni subjekti) nećemo preživjeti!" (Vlaisavljević, 2012: 364) Jer kako ističe Henning Ottmann "Odluke su ponos subjekta. Odeći se njih značilo bi isto što i odeći se samoga subjektiviteta" (Ottmann, 2010: 136).¹⁰ Rezimirano, decizionizam u formi etnopolitike svoje korijene vuče iz dviju strukturalnih činjenica ili preddiskurzivnih uvjeta: trosegmentalnoga izvora državne suverenosti i pratećega konsocijacijskoga poretka.

Manifestacije decizionizma u Bosni i Hercegovini

Legitimacija izvaninstitucionalnoga odlučivanja

Pored preddiskurzivnih elemenata, Ottmann ističe i problem previsokoga očekivanja racionalnosti kao slabu točku deliberacijske demokracije koja često preteže prema decizionističkim modelima. Svaka od triju etnopolitika one druge diskreditira kao iracionalne, nazadne, nacionalističke, dok vlastite eksponente predstavlja kao progresivne, europske i superiorne. Primjerice, sam model konsocijacijske demokracije dugo je vremena u javnom prostoru slovio kao "model etnopodjela", ugrožavanja teritorijalnoga integriteta i suvereniteta, dok je temeljno ustavno načelo kon-

¹⁰ Zato je pitanje izmjena Izbornoga zakona i nadležnosti Doma naroda u Federaciji BiH suštinsko, gdje se stranke okupljene u Hrvatski narodni sabor (HNS) bore za njegovu revitalizaciju i pravedniju popunu, dok stranke građanske provenijencije i strančice okupljene oko Stranke demokratske akcije (SDA) traže njegovu razgradnju i podređenu ulogu u odnosu na Predstavnički dom koji se bira čistim "građanskim načelom". Radi se o dva etnopolitička viđenja koja vuku na potpuno suprotne strane i bez medijacije međunarodnih aktera ne mogu pronaći kompromis. Slikovit primjer pruža lider SDA Bakir Izetbegović poručujući hrvatskim predstavnicima: "Morat će pristati da Dom naroda ima ovlasti kakve ima Vijeće naroda u Republici Srpskoj, inače neće dobiti ovo prvo – izbor legitimnih predstavnika". (N1, 1. 10. 2020.)

stitutivnosti difamirano kao atavizam boljševičkoga nasljeđa, a njegova izvedenica legitimno predstavljanje naroda kao fašistički i rasistički koncept.¹¹

Nadalje, ponekad je javnost nesklona davati diskusijama dovoljan vremenski period, gdje se pregovaranja i njihovi ishodi smatraju previše jalovi ili nekonkretnih ishoda. Decizionizam odbacuje diskusiju kao uvjerljiv postupak političkoga odlučivanja jer ne postoji povjerenje u racionalnost suparničkih političkih subjekata niti medijska politička kultura koja bi podupirala dugotrajne procese kreiranja kompromisa. Njime se ne legitimira tehnokratski model, već postavlja krucijalni zahtjev za nastajanjem subjekta stvarne, a ne prenesene političke moći. Priziva se artikulacija etnopolitičkih zahtjeva putem romantiziranosti trenutka i konteksta odluke. Decizionizam cijeni rizik i podrazumijeva hrabrost, traži dramatičnost izvanrednoga stanja. Normativnost ustupa mjesto nužnosti i stvara se potreba za djelotvornom političkom moći bez okova parlamentarnih procedura.

Imajući u vidu da međusobna tolerancija u ovakvim državama ne ovisi "toliko o povjerenju u dobru volju onih drugih koliko o povjerenju u zajedničke institucije koje štite od učinaka zle volje" (Walzer, 1997: 23, prema: Vlaisavljević, 2004: 118), ne čudi što se sve ključne odluke donose izvan političkih institucija. Ugo Vlaisavljević pojašnjava navedeni fenomen: "Najveću zapreku ovdje predstavlja duboko nepovjerenje etnopolitike u politiku, u političke institucije kao takve. Zato se danas dominantna politika uglavnom i odvija izvan političkih institucija. Ona se u njima ne oblikuje nego se radije objavljuje – predstavlja narodu" (Vlaisavljević, 2006a: 172).

Proces odlučivanja izmješten je izvan legitimnih institucija prema kojima svaka etnopolitika uspostavlja zaseban osjećaj povjerenja ili nepovjerenja. Ne treba ni isticati da u takvoj konstelaciji prve žrtve postaju zakonodavne institucije. One prestaju biti toposi stvarne političke moći, te se svaki proces njihove diskusije i pokušaja donošenja važnih odluka obesmišljava i postaje marginalan (Kulenović i Hasić, 2016: 73). Zakonodavne institucije postaju simulacije unaprijed dogovoreni odluka bez mogućnosti utjecaja na stvarne političke procese, drugim riječima, transformirane su u "mehaničke glasačke mašine" (Nešković, 2013: 330). Tezu potvrđuje Goran Marković objašnjenjem da je: "parlament pretvoren u instituciju u kojoj se formalno potvrđuju odluke donesene na drugim mjestima, pri čemu njegovi članovi nemaju na raspolaganju djelotvorna sredstva uticaja u procesu odlučivanja... Time parlament sve više podsjeća na transmisiju partija, a sve manje predstavlja instituciju koja samostalno određuje politiku" (Marković, 2012: 335).

Takvoj percepciji ne doprinose niti sami parlamentarci, koji politički proces unutar parlamenta svode na vježbaonicu retoričkih akrobacija i politički teatar bez stvarnoga učinka.¹² S obzirom na to da je moć iscurila izvan parlamentarnih insti-

¹¹ Natkrovljujuće ustavno načelo "konstitutivnosti naroda" član Predsjedništva BiH Željko Komšić naziva "zaostalim sovjetskim principom" (*Oslobođenje.ba*, 15. 8. 2019). Nermin Nikšić, lider Socijaldemokratske partije (SDP), koja se voli isticati kao multietnička, komentirajući posjet Bakira Izetbegovića i Dragana Čovića Zagrebu naglasio je da SDP nikada neće pristati na *rasistički koncept* (kurziv D. B.) legitimnoga predstavljanja naroda (*Facebook*, 29. 9. 2020). Isti političar je izjavio da se "javno pozivanje na tzv. legitimno i nelegitimno pripadanje određenim narodima i druge slične inicijative... ne mogu nazvati nikakvim drugim imenom nego *fašizmom* (kurziv D. B.)" (N1, 10. 3. 2019).

¹² Najeklatantniji primjer predstavlja javni nastup tadašnjega kandidata za hrvatskoga člana Predsjedništva BiH Željka Komšića koji na pitanje novinara zašto je imao nula aktivnosti (pitanja i inicijativa) kao zastupnik u Parlamentarnoj skupštini BiH, odgovara da je to demagogija i gubljenje vremena, da bi inicijative bile bez efekta te da je on radio na terenu (N1, 30. 7. 2018).

tucija, ona je akumulirana među glavnim protagonistima etnopolitika. Kako ističe Mirjana Kasapović, postoje tri glavna obilježja akomodacijskoga ponašanja koje karakterizira konsocijaciju: "prevladavajuća uloga vođa u prepoznavanju problema i pronalazena rješenja u 'duhu neslaganja', sudjelovanje vođa svih blokova u pregovorima, te poštovanje načela razmjernosti u pregovorima, ali i u nacionalnoj politici uopće" (Kasapović, 2005: 35). U skladu s time, politiku netko mora voditi, pa makar u neparlamentarnom kontekstu. Problemi se gomilaju, sustav se petrificira u svojoj nefunktionalnosti, a odluke postaju skoro pa mesijansko poslanje političke elite. Zbog toga, "političari sva tri konstitutivna naroda s vremena na vrijeme saboruju, jer moraju riješiti najvažnija pitanja svoga kolektivnog opstanka" (Vlaisavljević, 2012: 369).

S obzirom na to da nositelji pojedinih etnopolitika ne obnašaju političke dužnosti na istim razinama vlasti, te da se zaista teško može uspostaviti legitiman institucionalni okvir njihova jednakopravnoga sudjelovanja u diskusijama, izvaninstitucionalno je "saborovanje" logična posljedica. Mjesta njihovih diskusija nerijetko su restorani, kavane, izletišta, etnosela, hoteli, moteli, privatni posjedi itd. Važno je istaknuti da predstavnici međunarodne zajednice redovito sudjeluju u tim diskusijama dajući dodatnu legitimnost njihovom održavanju. Blagoslovom odlučivanja izvan parlamentarnih institucija, međunarodna zajednica "direktno institucionalizira antiinstitucionalizam i doprinosi daljnjoj perpetuaciji suštinski nedemokratskih formi političkog odnošenja u zemlji" (Sarajlić i Turčalo, 2009: 68).

Činjenica da "modelu sastajanja lidera na izletničkim mjestima" (Pejanović, 2012: 121) legitimitet daje međunarodna zajednica je očekivana jer i akteri međunarodne zajednice ne mogu svoju moć izravno plasirati u institucionalnom poretku, izvan kojega bdiju kao čuvari. Njima zapravo odgovara institucionalni vakuum u kojem se nameću suvereni akteri političkih procesa zajedno sa partnerima koji utjelovljuju narodnu volju nacionalnih zajednica. "Forsirajući metod političkog odlučivanja u kojem glavnu ulogu imaju čelnici vodećih nacionalnih stranaka kao etnonacionalni lideri a ne kao čelni ljudi institucija, Evropska unija – ponajviše putem svog specijalnog predstavnika (EUSR) i drugih zvaničnika međunarodne zajednice – direktno institucionalizira antiinstitucionalizam i doprinosi daljoj perpetuaciji suštinski nedemokratskih formi političkog odnošenja u zemlji" (Sarajlić, 2008: 37).

Ukratko, politička moć u BiH je izmještena izvan parlamenta, svi ključni momenti političkoga procesa su doneseni unutar privatnih ili polujavnih sfera kao kompromis triju etnopolitičkih silnica pod patronatom međunarodne zajednice.¹³ Tvrdnja da su "najvažnije državne institucije mjesta vaninstitucionalnog odlučivanja" (Vlaisavljević, 2006a: 171) ide izravno u prilog decizionističkom modelu političkoga. On traži efikasnost, izvanrednost situacije i stalnu napetost među akterima za stolom. Ako je mogućnost efikasnije odluke i bržega kompromisa izglednija izvan institucija onda je dilema otklonjena. Komplicirani zakonodavni procesi nemaju nikakvih izgleda u nadmetanju s jednostavnim izvaninstitucionalnim decizionizmom s minimalnim brojem sudionika. Jer ne treba smetnuti s uma da se "u Bosni i Hercegovini ne traži... najbolje nego zajedničko rješenje konstitucionalnih problema" (Kasapović, 2007: 140).

¹³ Dva recentna primjera su: dogovor oko aranžmana s MMF-om vrijednoga 300 milijuna eura za ublažavanje posljedica pandemije korona virusa, te "Mostarski sporazum" kojim su deblokirani izbori u Gradu Mostaru, postignut dogovor oko Statuta Grada Mostara i načelima budućih izmjena Izbornoga zakona.

Povratni refleksi narodne volje

Kao što je već istaknuto, decizionistička matrica djeluje kao okvir artikulacije i manifestiranja narodnih volja putem političkih predstavnika. Njihova zadaća je formulirati zahtjeve naroda kroz vlastitu autentičnu etnopolitiku koja se nužno mora legitimirati unutar posebnih nacionalnih zajednica. "Zagovaranje 'etničkih interesa' – ili još bolje, nužnost branjenja 'ugroženog vitalnog interesa konstitutivnog naroda' – postali su pristupna lozinka" (Stanisławski, 2016: 32).

To otprilike znači da politička elita ne traži unaprijed odobrenje svoga djelovanja, već naknadno očitovanje i to isključivo vlastite nacionalne zajednice. Politička legitimacija se ostvaruje kao povratni refleksi narodne volje. "Ako u stvaranju legitimnosti javno iskazivanje podrške građana vlasti dolazi uvijek naknadno, dovoljno kasno da ne bi bilo njen nužan uvjet, i podrazumijeva njihov već oblikovan stav prema legitimnosti te vlasti, onda je ključna uloga demokratskih izbora ne stvaranje nego testiranje legitimnosti" (Vlaisavljević, 2006a: 157). U BiH izbori služe kao retroaktivna potvrda prethodnoga mandata, u formi odobravanja i nastavka ili pasivizacije i kažnjavanja nositelja etnopolitika. To dovodi do svojevrsnoga paradoksa, tj. konstante prisutnosti razočaranja građana politikom, a s druge strane stalne reprodukcije političkih elita (Bianchini, 2016: 141).

Predizborna razdoblja najbolji su oblik iskazivanja narodne volje, masovni skupovi služe kao sredstvo koagulacije narodne volje u formu apelacije prema konkretnim političkim predstavnicima nacije.¹⁴ U navedenim razdobljima razvija se i obnavlja odnos emocionalne vezanosti naroda i nositelja njihove volje, oni počinju "osjećati s narodom" (Kedourie, 1970: 135). Povratna reakcija emocionalnoga je karaktera, kako ističe Paul Hirst: "Politika je ispunjena emocijama i odgovor je subjekta na politiku koji postaje presudan. Politički objekti su estetizirani, postaju sublimni, a politika postaje stvar subjektivne nepolitičke emocionalne reakcije" (Hirst, 2012: 279). Narod se prepušta stanju "opijenosti" i postaje podložan paternalističkom upravljanju, kao sudbinskom vođenju nacionalnoga progressa. Problem je u BiH što je navedeni progres shvaćen kao igra nultog zbroja, dobitak jedne je gubitak drugih dviju strana i tako u svim kombinacijama. Izvan predizbornih razdoblja kao znak legitimacije etnopolitika služi puko odsustvo javnoga nezadovoljstva i bunta građana. Takav pasivan legitimacijski tok se upotpunjuje posebnim datumima i ritualizacijom istih. Važne obljetnice i komemoriranja mjesta pamćenja postaju izraz narodne volje, jer svaka nacionalna zajednica prepravlja povijest prema vlastitim slikama (Mbembe, 1992: 18).

Asim Mujkić upravo u ritualizaciji vidi temeljni problem bosanskohercegovačkih etnopolitika: "Učestvujući često u ritualima i ponavljanjima određenih praksi i procesa, određenih fraza i metafora građanin BiH se re-afirmira, odnosno proizvodi i postaje Bošnjak, Srbin ili Hrvat" (Mujkić, 2011: 124). Međutim, proizvodni mehanizam etnopolitike koji imenovanjem postvaruje etnonaciju potpuno amnestira narod/demos, kao amorfnu masu bez političke svijesti ili interesa, svodi je na sredstvo manipulacije i oblikovanja od strane nacionalističkih elita.¹⁵ Ona u svojoj osnovi

¹⁴ Moto naknadnoga odobravanja mogao bi se svesti pod sintagmu: "Narode, plješči!" (Mbembe, 1992: 6)

¹⁵ Teza o nevinosti naroda je besmislena, on je sastavni dio cijeloga procesa. Mbembe na zanimljivom postkolonijalnom etnološkom uvidu ističe: "U postkoloniji veličanstvenost i želja za sjajem nisu samo prerogativi onih koji zapovijedaju. Narod također želi biti 'slavljen', 'sjati' i sudjelovati u proslavama" (Mbembe, 1992: 27).

ima potpuno pogrešnu pretpostavku: kada se uklone pokvarene elite, narod će ispoljiti svoju esencijalnu multikulturalnu, ali prije svega građansku narav. "To znači da Mujkić smatra da se najmanje tri miliona odraslih građana Bosne i Hercegovine u nedome fundamentalnom smislu nalaze u dubokoj zabludi, i to zabludi o sebi samima" (Pehar, 2011: 135).

Stvar je upravo suprotna, tri nacionalne zajednice legitimiraju svoje etnopolitike i političke predstavnike demokratskim putem, pa makar i u formi povratnog refleksa – naknadnog odobravanja. "Ako u demokratskom poretku vlast čine oni koji predstavljaju narod, onda je 'jedini osnov demokratske legitimnosti' sadržan u pristanku naroda da taj i taj predstavnik govori u njegovo ime ili da se pak donese ta i ta mjera, a to su prije svega opći izbori" (Vlaisavljević, 2006b: 156). Bez obzira koliko BiH funkcionira kao model reprodukcije nacionalnih elita, u njezinom temelju je ipak izražena demokratska politička volja. Činjenica da je ideološki pogon takvoga sustava nacionalizam ne govori apsolutno ništa o kauzalistici sustava, osim moralnoga zgražanja nad nacionalnom opijenošću naroda. Nacionalizam se povezo s demokratskom legitimacijom i to ga je učinilo žilavom ideologijom (Schwarzmantel, 2005: 230), ali i nenadmašnim izvorom političke legitimacije. Postao je "metoda duhovne mobilizacije, izazivanja, aktivacije i kanaliziranja uspavane političke energije" (Kedourie, 1970: 70).

Aktivistička narav nacionalizma počiva na pretpostavci da se istinska sloboda pojedinca postiže unutar nacije, te da ostvarivanje etnopolitičkih zahtijeva podnošenje žrtve i strpljivost.¹⁶ Elie Kedourie navodi: "Pojedinač se, stoga, ne može smatrati samostalnim. On tvori dio i izvodi značenje iz cjeline. Slika koja se često koristi za opis takve ideje je organizam" (Kedourie, 1961: 39). Dakle, pojedinac se u političkom smislu treba prepoznati kao dio organski kompaktne nacionalne zajednice koja ima vlastitu djelatnu volju. Kedouriejevim riječima: "Razumijevanje je razumijevanje cjeline, a pravo djelovanje je ono koje tendira apsorpciji u cjelinu. Djelovanje je razumijevanje, a razumijevanje je djelovanje" (Kedourie, 1961: 49-50). U nacionalnoj matrici "pojedinač nema identitet izvan svoje nacije" (Kedourie, 1970: 36), stoga jedino nacija ima povijest i svaka se odluka smatra dijelom građenja i održavanja povijesti te budućnosti nacije, kao njezin sudbinski progres. Etnopolitika kao opredmećenje narodne volje u potpunosti je fokusirana na ostvarenje toga progressa.

U svemu tome ključni moment postaje uvjerenje da su interesi elite i naroda podudarni. Kada narod naknadno potvrdi legitimaciju svojih predstavnika, simbolička razina organskoga jedinstva postaje djelatna etnopolitika. Političke elite tada zauzimaju paternalističku poziciju artikulacije narodne volje i njezine političke provedbe. "Onaj ko je protiv interesa elita, taj je i protiv interesa nacije, ostvarivanje interesa elita je, ujedno, i ostvarivanje interesa nacije" (Nešković, 2013: 328). Narod se ponovno povlači u pasivnu ili prešutnu legitimaciju odobrenih predstavnika i povremeno ritualno prizivanje nacionalnoga identiteta putem komemoracija i važnih figura pamćenja. Decizionistički stol se popunjava isključivo onima koji su dobili povratno odobrenje svoga nacionalnoga segmenta, jedino oni mogu donositi zajedničke odluke. Može se zaključiti da je organsko jedinstvo nacionalnih zajednica preduvjet efektivnoga decizionizma, jer kako navodi Elie Kedourie "novi politički stil je povijesno predstavljen – politika bazirana na iskazivanju narodne volje" (Kurelić, 1998: 145).

¹⁶ Kedourie u tom procesu vidi ključnu ulogu vođe: "Nacionalni vođa treba organizaciju čija mu struktura omogućuje vodstvo, da nameće disciplinu i zahtijeva djelovanje kada je to nužno" (Kedourie, 1970: 128).

Konvivijalnost kao mehanizam uzajamnoga preživljavanja političkih elita

Profilacija tripartitne decizionističke matrice u postdaytonskom razdoblju može se opisati kao oblik "etnonacionalne konfrontacije, međusobnoga ucjenjivanja i pregovaranja" (Bianchini, 2016: 140). Međutim, opisna redukcija da se radi o jednostavnom sukobljavanju nacionalno podijeljenih elita unutar političkoga prostora uz stalne tendencije prema hegemoniji i neprijateljstvu ne objašnjavaju znatno kompleksniju situaciju. Naime, politički akteri u BiH nalaze se u prinuđenom odnosu "nedopuštene kohabitacije" (Mbembe, 1992: 4). Joseph Achille Mbembe na primjeru postkolonijalnih društava objašnjava konvivijalnost subjekata koji dijele isti životni prostor te ih se ne može uvijek poimati u dihotomijskim kategorijama čiste hegemonije i podređenosti, tj. otpora ili suradnje.¹⁷ Oni se međusobno uvjetuju i nadopunjuju, predstavljaju jedni drugima neprijatelje, ali i strukturna ograničenja njihovih etnopolitika.

Nerzuk Ćurak taj politički krajolik opisuje kao "sioranovsku doktrinu koegzistencije protivnika" (Ćurak, 2006: 105). Bez obzira što dijele isti društveni prostor, konvivijalnost podrazumijeva postojanje više socijalnih logika i mehanizama za proizvodnju vlastitih prostorno-identitetskih segmenata. Mbembe ističe da takva društva karakterizira proces "međusobne zombifikacije" (Mbembe, 1992: 4). "Ova zombifikacija znači da jedni drugima krađu vitalnost i ostaju impotentni" (Mbembe, 1992: 4). Uspostavljaju svojevrsne odnose promiskuiteta. Posuđuju ideje, obećavaju vjernost, varaju jedni druge, mijenjaju stavove i koalicije itd. Time čine politički sustav trajno nestabilnim te u stalnom odnosu međusobnih uvjetovanja, blokada i nepovjerenja.

U odnosu uzajamne zombifikacije politički akteri oduzimaju moć jedni drugima, ali i neprestanom diskurzivnom proizvodnjom neprijateljstva omogućavaju legitimnost tim istim neprijateljima unutar njihove nacionalne zajednice. Kako ističe Henning Ottmann: "Živjeti s patosom velike odluke iz dana u dan znači prenapregnuto opstojanje" (Ottmann, 2010: 137). Zbog toga se svaka politička odluka u BiH predstavlja kao povijesna i prijelomna za egzistenciju svoje nacije. "U ovom depresivno, razdoblju u psihičkom životu nacija, potreba, ili čak želja, za neprijateljem nije više čista društvena potreba" (Mbembe, 2019: 48) već postaje ontološka kategorija. Suparnička etnopolitika postaje egzistencijalna ugroza druge nacije, stoga njihovo pasiviziranje ili blokada ostvarenja postaje ultimativna etnopolitika.

Bez političkih suparnika pokazala bi se idejna ispraznost, jedni drugima su nužni za zombifikacijsko napajanje. Time je stvoreno hiperpolitičko društvo gdje se na dnevnoj razini svaka izjava ili djelovanje ugrađuje u protivničku političku matricu, uspostavlja se trajno stanje napetosti od kojeg svaki politički subjekt profitira. "Apsurd je potpun: u hiperpolitičnoj zemlji, čija asimetrična politička konstitucija zahtijeva i proizvodi beskrajnu traku političkih institucija, nema politike" (Ćurak, 2006: 124). Rezultat je odsustvo otpora i pasivizacija, građani se zadovolje osobnim kormilarenjem sustavom i maksimizacijom vlastite koristi, omamljeni nacionalnim diskursom ostaju privrženi svojoj etnopolitici. Političko ostaje prazno, bez stvarnoga sadržaja, ostavlja tek iluziju političkih procesa koji su uzajamna simulacija i konvivijalno preživljavanje političkih elita. Treba istaknuti da cijeli proces konvivijalnosti nadgledaju, a ponekad u njemu i sudjeluju, akteri međunarodne zajednice. "Među-

¹⁷ Postkolonijalni način vladanja, nije puka prisila i kontrola već konvivijalnost, "prikazana kroz stalne kompromise, male uloge vjernosti i ljudima svojstvene opreznosti" (Mbembe, 1992: 24).

narodno legitimiranje posjedništva nad 'bosanskohercegovačkim pašnjacima' sadržavalo je i uvjet elitne supra-komunikacije, koja će, barem nominalno i pozitivistički nadići prostore dominiuma i regulisati fizički prostor simulacije zajedničke države" (Sarajlić, 2005: 105-6).

Posuđeni konsenzus međunarodne zajednice

Posljednji razlog nepovjerenja prema deliberacijskim oblicima demokracije koji pogoduju decizionizmu je previsoko očekivanje konsenzusa. U BiH možemo govoriti o trostrukom odsustvu konsenzusa što je prema Mirjani Kasapović proizvelo potpunu nedjelotvornost konsocijacijskog modela: "nepostojanje konsenzusa o državnoj zajednici, nepostojanje konsenzusa o političkom sustavu, nedosljedna strategija međunarodnih aktera u konstrukciji demokratske države" (Kasapović, 2005: 162). U situaciji gdje ne postoji niti minimalni konsenzus o državnosti od kojega bi se krenulo, ne postoji kompromis o reformi političkoga sustava, ne postoji zajednički građanski identitet, ne može biti ni govora o zajedničkim temeljnim naracijama iz kojih bi se izvodili složeniji kompromisi. Rezultat cijeloga procesa dovodi do toga da "sukobljavanje i pregovaranje među trima glavnim etničkim skupinama vodi prema nedjelotvornim procesima donošenja odluka uz dugotrajno odlaganje važnih čak i marginalnih dogovora" (Bianchini, 2016: 141).

Kako bi država ipak funkcionirala u simboličkom i djelatnom smislu konsenzus je nametan putem agencija strane intervencije, od kojih je najmoćniji visoki predstavnik sa svojim uredom (OHR¹⁸). Potonji producira neku vrstu *deus ex machina* decizionizma kada god domaće političke elite zakažu u međusobnim pregovorima. On je utjelovljenje izvanustavne kategorije "tehnokratskoga decizionizma" (Ottmann, 2010: 133) koji presijeca demokratske uzuse podjele vlasti i zanemaruje zakonska ograničenja domaćega sustava. Kako ističe Mirjana Kasapović: "Visoki predstavnik može donositi 'konačne i obvezujuće odluke' kao i 'privremene mjere' kojima može staviti izvan snage zakonske odluke usvojene u parlamentu; on je i 'konačni autoritet' u tumačenju civilnoga dijela Mirovnog ugovora, a njegov je Ured glavno središte političke moći" (Kasapović, 2005: 15).

Iako neki autori smatraju da je OHR postao "integralan dio pravnog i političkog sustava BiH" (Sarajlić Maglić, 2011: 59), to je potpuno netočno jer on nikada nije djelovao iz pozicije ustavnoga prava već čiste političke sile. U izvornom Aneksu IV, koji služi kao ustav BiH, visoki predstavnik nije upisan kao subjekt, već se pojavljuje u Aneksu X kao institucija zadužena za provedbu civilnoga dijela Daytonskoga sporazuma. Tek je kasnijim interpretacijama i famoznim "Bonskim ovlastima"¹⁹ postao "vrhovni autoritet u tumačenju odredbi dejtonskog mirovnog sporazuma" (Pejanović, 2006: 57) i *de facto* zadobio status suverena koji utjelovljenje izvanredno stanje (Ćurak, 2006: 116). Suvremeni konstitucionalizam BiH svoj izvor ima u intervenciji međunarodne zajednice kao prinudnoga ustavotvorca koji dio političke volje ostavlja u formi OHR-a, ali tako da ga postavlja izvan sustava. Njegova egzistencija izvan pravno-političkoga okvira ostaje nužna kao jamac toga istog sustava.²⁰ On postoji

¹⁸ Eng. *Office of the High Representative*.

¹⁹ Tim Banning smatra da OHR nema zakonsku osnovu bonskih ovlasti, one su prema njemu "obmanjujuća pravna fikcija" (Banning, 2014: 302).

²⁰ Najveći dokaz tomu je odnos Visokoga predstavnika i Ustavnoga suda BiH. Potonji odbija razmatrati sporove u kojima je OHR strana (Pehar, 2012: 5) čime zadobiva pravnu potvrdu svoje izvanredne suverenosti koja ovisi o samotumačenju ovlasti. Visoki predstavnik je 2007.

kao "instanca idealizirane racionalnosti" (Honnig, 2007: 5) koja nije podložna deliberacijskim procesima, ona po sebi nosi auru nepropitljivoga decizionizma.

Za razliku od domaćih aktera, OHR nema potrebu demokratskoga legitimiteta, čak niti povratnoga odobravanja svojih poteza. On je akter čije postojanje i mogućnost samolegitimacije održava prisutnost stalnih kriza, tj. izvanrednoga stanja. Paradoksalno, on upravo iz nedovršenosti vlastitoga poslanja crpi ovlasti i legitimnost. Omiljena mantra koju visoki predstavnici ponavljaju kako bi očuvali nužnost održavanja njihove institucije jest: "zemlja još nije potpuno održiva" (Baros, 2010). Oni svojim djelovanjem i političkom retorikom stvaraju dojam i stanje kontinuirane nedovršenosti, stalne neizvjesnosti te nužnosti prisustva međunarodnih aktera. Za Miroslava Barosa to je samoproizvedeno stanje "neprestane prolaznosti" (Baros, 2010) ili "permanentnoga Berlinskoga kongresa" (Garton Ash, 1995: 31, prema: Goldsworthy, 1998: 207). Ciljna ravnina tranzicijskoga procesa neprestano se može pomicati u beskonačnost, te ne postoje nikakvi objektivni kriteriji prema kojima se može postaviti letvica modernizacijskoga napretka kojom će se detektirati značajan napredak i time ostvariti pretpostavke za gašenje OHR-a. S takvim mandatom OHR ima komotnu poziciju da svaku blokadu decizionističkoga procesa usmjeri ili razriješi bez uključivanja domaćih aktera ili barem uz potporu jedne od uključenih strana.²¹ OHR funkcionira kada nedostatak konsenzusa paralizira sustav, on je svojevrsni "posuđeni konsenzus za funkcionisanje i opstanak države" (Pejanović, 2006: 67) i "nadmjestak političkoga jedinstva" (Haverić, 2013: 166).

U bosanskohercegovačkom javnom prostoru stalno su prisutni glasovi koji vape za većim angažmanom visokog predstavnika, čak ga se povremeno smatra odgovornim što vlastitom pasivnošću potpiruje postojeće krize. Dakle, dosadašnja iskustva s visokim predstavnicima koji su samovoljno mijenjali izborni zakon, smjenjivali demokratski izabrane dužnosnike, nametali amandmane na federalni ustav, te suspendirali odluke Središnjega izbornog povjerenstva, a sve pod egidom bonskih ovlasti i rješavanja kriznih situacija, utabanalni su put koji od visokoga predstavnika očekuje stalnu političku prisutnost i preuzimanje odgovornosti za donošenje odluka. Zapravo, OHR se svojim djelovanjem nametnuo kao mehanizam "eksternalizacije odgovornosti" (Šarajlić i Turčalo, 2009: 59).

Domaći akteri su uvijek imali na umu da iznad njihova kompromisa postoji viša politička instanca koja ga mora blagosloviti. U obrnutom slučaju, također su bili svjesni da njihovo međusobno uvjetovanje i blokade sustava mogu biti razriješeni potezom OHR-a čime ih se obeshrabrivalo na kreiranje kompromisa i značajne ustupke u procesu odlučivanja. U situacijama paralize sustava OHR upija odgovornost domaćih aktera čime smanjuje mogućnost donošenja konsenzusa i omogućuje nastavak konflikta (Pehar, 2014: 7).²² Ugradnjom OHR-a kao neizostavnoga aktera

ukinuo jednu odluku Ustavnoga suda i time potvrdio svoju neupitnu suverenost (Pehar, 2014: 6). Robert Hayden ide korak dalje u tvrdnji da se Visoki predstavnik postavio kao ustavni sudac jer su svi zakoni podložni njegovom tumačenju, pa čak i suspenziji (Hayden, 2013: 308), za njega je to oblik "imperijalnoga paternalizma" (Hayden, 2013: 314).

²¹ "Politički predstavnici bošnjačke zajednice tražili su, a ponekad i pronašli, političke partnere u obliku aktera međunarodne politike, prije svega u visokim predstavnicima međunarodne zajednice u BiH, kao i u američkoj diplomaciji i politici, koji bi im pomogli prvo u 'liberalizaciji', a zatim u ukidanju ovoga korporativnoga konsocijalizma" (Kasapović, 2016: 177).

²² Primjer takve odluke predstavlja suspenzija odluke Središnjega izbornog povjerenstva (SIP) 28. 3. 2011. kojom je omogućen nelegalan izbor federalne vlade. Naime, SIP je izbor nove vlade proglasio nezakonitim jer nije zadovoljen minimalan uvjet potvrde jedne trećine

decizionizma, uz neprestana očekivanja njegova djelovanja u kritičnim situacijama, BiH je pretvorena u "svjetsku prijestolnicu intervencionizma" (Kasapović, 2015: 45) u kojoj funkcionalnost političkoga sustava ovisi o dinamici i interesu međunarodne zajednice za njezine unutarnje probleme. Problem tehničkoga decizionizma OHR-a je u sljedećem: ako se suveren ne može pravno ograničiti, a prestano djeluje pod pritiskom kontingencije, onda nema niti govora o stabilnom ustavnopravnom porijeklu (Kalyvas, 2004: 329). Radi se tek o privremenim bljeskovima stabilnosti ostvarenima kroz mehanizam jednostrane hegemonije ili posuđenoga konsenzusa. Obje opcije dugoročno ne rješavaju strukturalne probleme niti umanjuju društvenu podjelu.

Jedan od velikana liberalne misli John Stuart Mill davno je napisao: "Zemljom mogu upravljati stranci samo uz velike teškoće i vrlo nesavršeno; čak i kad nije riječ o ekstremnoj razlici u običajima i idejama između vladara i podanika. Stranci ne suosjećaju s tim narodom. Oni ne mogu prosuditi na osnovu svog dojma o nekoj stvari ili načina na koji ona djeluju na njihova osjećanja, kako će ona utjecati na osjećanja i kakav će dojam ostaviti na podređeno stanovništvo" (Mill, 1989: 180-181). Drugim riječima, oni konstantnim "posuđenim konsenzusom" ne mogu nadomjestiti fundamentalni problem – odsustvo konsenzusa o zajedničkoj državnosti. Navedeni konsenzus se jednostavno mora ispoljiti kao decizionistički proces kompromisa među trima etnopolitikama. Tek tada će se osloboditi društvene silnice razgradnje decizionističke paradigme te izgradnje deliberacijskih procesa ispunjenih stvarnim političkim sadržajem. Etnopolitike će ustupiti mjesto politici, ali samo pod pretpostavkom da su ispunile svoje poslanje – ugradnju svoje nacionalne zajednice u zajednički okvir državnosti.

Zaključak

U radu je, iz teorijske pozicije decizionističkoga modela, predstavljen "koordinatni sustav" političkoga u BiH. Opisani su strukturalni, odnosno preddiskurzivni, temelji koje nisu pogodovali razvijanju klasične predstavničke demokracije s deliberacijskim mehanizmima u procesima političkoga odlučivanja. Naprotiv, dva strukturalna elementa, trosegmentalni korijen državnosti i konsocijacijski institucionalni aranžman, predodredili su etabliranje decizionizma kao dominantnoga oblika odlučivanja i uopće poimanja politike. Nadalje, predstavljeni su i opisani manifestni oblici ovoga modela sa svojim specifičnostima i posljedicama. Radi potreba preglednosti rada sistematizirani su u četiri kategorije. Međutim, radi se o preklapajućim tokovima i procesima koji tvore za sada nerazmrsivi čvor bosanskohercegovačkoga decizionizma.

U takvome kontekstu tri ratne zajednice konstituirale su tri nacionalna demosa i pripadajuće političke elite kao aktere za stolom decizionizma. Svaka politička elita obraća se vlastitom nacionalnom demosu tražeći odobrenje dotadašnjih aktivnosti. Međunarodni akteri sudjeluju kao natkrovljujući jamac i povremeni igrač u političkom procesu. Visoki predstavnik zauzima poziciju suverena u situacijama kada domaće političke elite nisu spremne na kompromis i paraliziraju cijeli sustav. On je svojevrsni oblik apsorpcije političke odgovornosti i nadomjestka nepostojanja konsenzusa o temeljnim pitanjima same državnosti.

zastupnika (6 od 17 zastupnika) u hrvatskom klubu Doma naroda, za Vladu je glasovalo 5 hrvatskih zastupnika. Međutim, Visoki predstavnik njihovu odluku je suspendirao i omogućio četverogodišnji mandat nelegalno izabranoj vladi bez potpore hrvatskoga kluba.

U takvome modelu formirane su tri nesumjerljive etnopolitike, kao strategije opstanka pojedinoga nacionalnog segmenta, ali i vizije budućih političkih reteritorijalizacija. Svaka od njih posjeduje vlastiti vektor i političku snagu te, što je izuzetno važno, određeni oblik demokratske legitimacije. Moraliziranje nad ovim modelom ne rješava probleme već ih dodatno zamućuje te odagnava potrebu za stvarnim razumijevanjem kompleksnosti sustava i neefikasnosti u političkom odlučivanju. Ovaj rad nastupa s potpuno suprotne pozicije, pokušavajući strukturirati analitičku matricu pomoću koje će navedeni problemi biti razumljiviji i teorijski artikulirani.

Literatura

- Agamben, G. (2008). *Izvanredno stanje: Homo sacer, II, 1*. Zagreb: Deltakont.
- Arnautović, S. (2009). *Političko predstavljanje i izborni sistemi u Bosni i Hercegovini u XX stoljeću*. Sarajevo: Promocult.
- Banning, T. (2014). The 'Bonn Powers' of the High Representative in Bosnia Herzegovina: Tracing a Legal Figment. *Goettingen Journal of International Law*, 6(2), 259-302. <https://doi.org/10.3249/1868-1581-6-2-banning>
- Baros, M. (2010). The High Representative for Bosnia and Herzegovina: A Requiem for Legality. *EJIL:TALK! – Blog of the European Journal of International Law*. <http://www.ejiltalk.org/the-high-representative-for-bosnia-and-herzegovina-a-requiem-for-legality/> (23. 2. 2021.)
- Bianchini, S. (2016). The Ethnic Key of Polity and the State-Building Failure in Bosnia-Herzegovina. U: L. Benedizione i V.R. Scotti (ur.), *Twenty years after Dayton: The Constitutional Transition of Bosnia and Herzegovina* (str. 129-140). Rim: LU-ISS University Press.
- Čepo, D. (2014). Parlamenti i skupštine: demokratski deficiti Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. *Studia lexicographica*, 8(2), 55-75.
- Ćurak, N. (2006). Ideološko-političke podjele u stranačkoj areni Bosne i Hercegovine. U: D. Fink Hafner i M. Pejanović (ur.), *Razvoj političkog pluralizma u Sloveniji i Bosni i Hercegovini* (str. 105-131). Sarajevo: Promocult.
- Devereux, G. (1990). *Komplementaristička etnopsiho analiza*. Zagreb: August Cesarec.
- Goldsworthy, V. (1998). *Inventing Ruritania: The Imperialism of the Imagination*. New Haven, London: Yale University Press.
- Haverić, T. (2013). Ustav BiH između pravne znanosti i političke moći. U: M. Džolan (ur.), *Bosna i Hercegovina – europska zemlja bez ustava: znanstveni, etički i politički izazov* (str. 164-170). Sarajevo: Synopsis.
- Hayden, R. (2005). "Democracy" without a Demos? The Bosnian Constitutional Experiment and the Intentional Construction of Nonfunctioning States. *East European Politics and Societies*, 19, 226-259. <https://doi.org/10.1177/0888325404272679>
- Hayden, R. (2013). *From Yugoslavia to the Western Balkans: Studies of a European Disunion, 1991–2011*. Leiden, Boston: Brill.
- Hirst, P. (1988). Carl Schmitt – Decisionism and Politics. *Economy and Society*, 17(2), 272-282. <https://doi.org/10.1080/03085148800000012>
- Honig, B. (2007). Between Decision and Deliberation: Political Paradox in Democratic Theory. *The American Political Science Review*, 101(1), 1-17. <https://doi.org/10.2307/27644422>
- Jansen, S. (2009). The Privatization of Home and Hope: Return, Reforms and the Foreign Intervention in Bosnia-Herzegovina. *Dialectical Anthropology*, 30(3-4), 177-199. <https://doi.org/10.1007/s10624-007-9005-x>
- Kalyvas, A. (2004). From the Act to the Decision: Hannah Arendt and the Question of Decisionism. *Political Theory*, 32(3), 320-346. <https://doi.org/10.1177/0090591704263032>
- Kasapović, M. (2005). *Bosna i Hercegovina: podijeljeno društvo i nestabilna država*. Zagreb: Politička kultura.

- Kasapović, M. (2007). Metodološki problemi kritike konsocijacijske demokracije u Bosni i Hercegovini. *Status – magazin za (političku) kulturu i društvena pitanja*, 12, 136-143.
- Kasapović, M. (2015). Bosna i Hercegovina 1992-1995: građanski rat, izvanjska agresija ili oboje? *Politička misao*, 52(2), 37-61.
- Kasapović, M. (2016). Popis stanovništva u BiH jasno pokazuje: Federaciji prijeti ciprizacija. *Globus*. 28. Rujna.
- Kedourie, E. (1961). *Nationalism*. London: Hutchinson.
- Kedourie, E. (1970). Introduction. U: E. Kedouire, (ur.), *Nationalism in Asia and Africa* (str. 1-152). London: Frank Cass.
- Kulenović, N., i Hasić, J. (2016). The Influences of Dayton Agreement on Institutions: Legislatures in Bosnia and Herzegovina. U: L. Benedizione i V.R. Scotti (ur.), *Twenty years after Dayton: The Constitutional Transition of Bosnia and Herzegovina* (str. 61-80). Rim: LUISS University Press.
- Kurelić, Z. (1998). Arendt v. Kedourie. *Politička misao*, 35(1), 138-151.
- Kursar, T., i Matan, A. (2020). Život tranzitologije u hrvatskoj politologiji: Rancièreovski pristup. *Anali Hrvatskog politološkog društva*, 17(1), 123-145. <https://doi.org/10.20901/an.17.06>
- Marković, G. (2012). Kriza parlamentarizma u BiH. U: S. Gavrić i D. Banović (ur.), *Parlamentarizam u BiH* (str. 323-340). Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar, Fondacija Friedrich Ebert.
- Mbembe, A. (1992). Provisional Notes on the Postcolony. *Africa: Journal of the International African Institute*, 62(1): 3-37. <https://doi.org/10.2307/1160062>
- Mbembe, A. (2019). *Necropolitics*. Durham, London: Duke University Press.
- Mill, J. S. (1989). *Izabrani politički spisi: drugi svezak*. Zagreb: Informator i Fakultet političkih nauka, Zagreb.
- Mujkić, A. (2011). Kad se narodi dogovaraju. *Status – magazin za (političku) kulturu i društvena pitanja*, 15, 120-125.
- Muš, J. (2016). One Hand Clapping – The State-Building Process and the Constitution of Bosnia and Herzegovina. U: M. Szpala (ur.), *Paradoxes of Stabilisation: Bosnia and Herzegovina from the Perspective of Central Europe* (str. 17-27). Warsaw: Centre for Eastern Studies.
- Nešković, R. (2013). *Nedovršena država: politički sistem Bosne i Hercegovine*. Sarajevo: Friedrich Ebert Stiftung.
- Ottmann, H. (2010). Decizionistički modeli politike, *Politička misao*, 47(1), 129-141.
- Pehar, D. (2011). "Deparlamentarizacija ustavotvorstva", Daytonske ustavne aporije i simulakrum "bosanske nacije". *Status – magazin za (političku) kulturu i društvena pitanja*, 15, 125-149.
- Pehar, D. (2012). Bosna i Hercegovina kao veleposlanstvo Visokog predstavnika: republikanska kritika. *Političke analize*, 3(10), 3-10.
- Pehar, D. (2014). Zašto Visoki predstavnik s 'bonskim' mandatom nikada nije značio pozitivni pomak za Bosnu i Hercegovinu: četiri refleksije. *Mostar: Institut za društveno-politička istraživanja*. 23. veljače. <http://www.idpi.ba/visoki-predstavnik/>

- Pejanović, M. (2006). Struktura i karakteristike razvoja političkog pluralizma u Bosni i Hercegovini. U: D. Fink Hafner i M. Pejanović (ur.), *Razvoj političkog pluralizma u Sloveniji i Bosni i Hercegovini* (str. 45-70). Sarajevo: Promocult.
- Pejanović, M. (2012). *Ogledi o državnosti i političkom razvoju Bosne i Hercegovine*. Sarajevo, Zagreb: Šahinpašić.
- Saračević, N. (2011). Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine. U: D. Banović i S. Gavrić (ur.), *Država, politika i društvo u Bosni i Hercegovini: Analiza postdejtorskog političkog sistema* (str. 223-252). Sarajevo: IKD University Press, Magistrat izdanja.
- Sarajlić, E. (2005). Demokratski nacionalizam: reprodukcija elita i bosanskohercegovački dominumi. *Status – magazin za (političku) kulturu i društvena pitanja*, 7, 99-109.
- Sarajlić, E. (2008). Neodlučni gospodar: proturječnosti politike Evropske unije prema BiH. *Status – magazin za (političku) kulturu i društvena pitanja*, 13, 35-41.
- Sarajlić, E., i Turčalo, S. (2009). Politika simuliranog konsenzusa: Evropska unija, politička elita i dekonstruiranje Bosne i Hercegovine. U: N. Ćurak, Đ. Čekrlija, E. Sarajlić i S. Turčalo (ur.), *Politička elita u Bosni i Hercegovini i Evropska unija: odnos vrijednosti*. (str. 53-71). Sarajevo: Fakultet političkih nauka.
- Sarajlić-Maglić, D. (2011). BiH after the Elections: a Tale of Disillusioned Optimism, U: J. Rupnik (ur.), *The Western Balkans and the EU: 'The Hour of Europe'* (str. 17-31). Chaillot Paper 126. Paris: European Union Institute for Security Studies.
- Schwarzmantel, J. (2005). *Doba ideologija: političke ideologije od američke revolucije do postmodernih vremena*. Zagreb: AGM.
- Stanislawski, W. (2016). Three nations in Bosnia and Herzegovina (to say nothing of the fourth). The quest for a post-Dayton collective Bosnian identity. U: M. Szpala (ur.), *Paradoxes of Stabilisation: Bosnia and Herzegovina from the Perspective of Central Europe* (str. 29-37). Warsaw: Centre for Eastern Studies.
- Šarčević, E. (2012). Kako do novog ustava BiH? Ustavotvorstvo između "demokratizacije pravne znanosti" i "primitivizacije javnog diskursa". U: M. Džolan (ur.), *Bosna i Hercegovina – europska zemlja bez ustava: znanstveni, etički i politički izazov* (str. 254-271). Sarajevo: Synopsis.
- Šolaja, M. (2005). Kvazi elita i kvazi tranzicija, *Status – magazin za (političku) kulturu i društvena pitanja*, 7, 110-114.
- Vlaisavljević, U. (2004). Bosansko divljaštvo i neliberalni nacionalizam. *Status – magazin za (političku) kulturu i društvena pitanja*, 4, 106-118.
- Vlaisavljević, U. (2006a). Ustav i zemljišni posjed. *Status – magazin za (političku) kulturu i društvena pitanja*, 9, 166-176.
- Vlaisavljević, U. (2006b). Politička legitimacija i poredak bez izbora. *Status – magazin za (političku) kulturu i društvena pitanja*, 10, 154-162.
- Vlaisavljević, U. (2012). Drugi ustav i ustav Drugih: aporije suvereniteta. U: M. Džolan (ur.), *Bosna i Hercegovina – europska zemlja bez ustava: znanstveni, etički i politički izazov* (str. 350-370). Sarajevo: Synopsis.
- Vlaisavljević, U. (2019). *Aporije suživota: ka etnologiji bliskih stranaca*. Mostar, Sarajevo, Zagreb: Sveučilište u Mostaru, Synopsis.

The Structure of an Illicit Cohabitation: Analysis of the Decisionist Model of Politics in Bosnia and Herzegovina

Abstract The paper deals with the analysis of decisionist paradigm of the political in Bosnia and Herzegovina. The first segment of the paper sets a brief theoretical basis of decisionism on which the analysis is based. The second segment is focused on the clarification of two key causes of the decisionism matrix in B&H. It deals with a tripartite sovereignty as the foundation of statehood and its' joint consociational elements which are built in a political system. In the third part of the paper, the four forms of manifestation of the decisionist model are analysed. The phenomenon of the decision-making legitimising without regard for the institutions is explained, as well as the neglecting of the role of legislative authorities which are, in the decisionist matrix, considered to be "chat rooms" without real power. Furthermore, the paper explains the feedback of the national communities which, through elections and other forms of expression of the public opinion, act as retroactive approvers of their own ethnopolitics. The phenomenon of coexistence of national political elites is then analysed, as they keep one another alive and complement each other on both symbolic and functional levels. They need each other in order to survive in the political sphere even though they act as political enemies. Finally, the paper explains the role of international community, primarily through the institution of the High Representative which does not only legitimise decisionist model but often assumes an active role in it as well.

Keywords Bosnia and Herzegovina, decisionism, consociational democracy, conviviality, ethnopolitics, High Representative

Kako citirati članak / How to cite this article:

Barbarić, D. (2021). Struktura nedopuštene kohabitacije: analiza decizionističkoga modela politike u Bosni i Hercegovini. *Anali Hrvatskog politološkog društva*, 18(1), 113-133. <https://doi.org/10.20901/an.18.02>